

Ανακοίνωση της Ετήσιας Έκθεσης του INCB για το 2013

Αθήνα, 4 Μαρτίου 2014

Γεράσιμος Νοταράς, πρόεδρος του Δ.Σ. του ΚΕΘΕΑ

Η διεθνής οικονομική κρίση και τα μέτρα λιτότητας που εφαρμόζονται σε πολλές χώρες φέρνουν στο προσκήνιο και τη συζήτηση για το κόστος και το όφελος των πολιτικών ελέγχου των ναρκωτικών. Έτσι, η Διεθνής Επιτροπή για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών στη φετινή ετήσια έκθεσή της επιχειρεί να αναλύσει το πολύπλευρο οικονομικό και κοινωνικό κόστος της χρήσης ουσιών, η οποία επηρεάζει πολυάριθμους τομείς.

Το κόστος της χρήσης ουσιών **στον τομέα της υγείας** συνδέεται με την αυξημένη χρήση υπηρεσιών σωματικής και ψυχικής υγείας από τους χρήστες ουσιών λόγω των πολλαπλών επιβαρύνσεων που υφίστανται ή των ατυχημάτων που συνδέονται με τη χρήση ουσιών. Εκτιμάται, για παράδειγμα, ότι από τα 14 εκατομμύρια ενδοφλέβιων χρηστών που υπάρχουν σήμερα σε όλο τον κόσμο, το 1,6 έχει μολυνθεί με HIV, 7,2 πάσχουν από ηπατίτιδα C και 1,2 από ηπατίτιδα B. Σε παγκόσμιο επίπεδο υπολογίζεται ότι σημειώνονται κάθε χρόνο 211.000 συνδεόμενοι με τα ναρκωτικά θάνατοι. Για τους ανθρώπους από 15 έως 49 ετών, η χρήση ναρκωτικών ουσιών είναι η έκτη πιο συνηθισμένη αιτία θανάτου σε όλο τον κόσμο.

Η χρήση ουσιών **επιβαρύνει επίσης τις διωκτικές και δικαστικές αρχές** και το σωφρονιστικό σύστημα, καθώς πολλές φορές οι χρήστες παραβατούν είτε λόγω της επήρειας των ουσιών είτε στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν τις ουσίες και να συντηρήσουν τον εθισμό τους.

Επιπλέον η χρήση συνεπάγεται **απώλειες στην παραγωγικότητα**, καθώς οι χρήστες δεν είναι σε θέση να συμμετάσχουν στην αγορά εργασίας. Στις ΗΠΑ οι απώλειες αυτές το 2011 ανήλθαν σε 120 δις € (ή 0,9 του εγχώριου ΑΕΠ) το 2011, ποσό που αντιπροσώπευε το 62% του συνολικού οικονομικού κόστους του προβλήματος των ναρκωτικών στη χώρα.

Η χρήση ναρκωτικών προκαλεί επίσης **δυσανάλογη βλάβη στις πιο αδύναμες ομάδες** της κοινωνίας μας, όπως τα παιδιά. Η προγεννητική έκθεση στα ναρκωτικά ή η έκθεση στη χρήση ναρκωτικών στο άμεσο περιβάλλον προκαλούν συναισθηματικές, ψυχολογικές και σωματικές διαταραχές, αναπτυξιακά και μαθησιακά προβλήματα, ενώ αυξάνουν τις

πιθανότητες να εμπλακούν και τα ίδια τα παιδιά στη χρήση ουσιών και την παραβατικότητα.

Η χρήση ναρκωτικών έχει επίσης **συνέπειες για το περιβάλλον**. Η παράνομη καλλιέργεια κόκας και οπιούχου παπαρούνας σε πολλές περιοχές του κόσμου οδηγεί σε αποψίλωση και κατακερματισμό των δασών, πλήττει τη βιοποικιλότητα και περιορίζει την καλλιέργεια τροφίμων, ενώ οι αεροψεκασμοί για την εκρίζωση των παράνομων καλλιεργειών μπορούν επίσης να έχουν αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις

Τέλος, κάτι που έχει ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα μας στις σημερινές συνθήκες, η **χρήση ουσιών και η φτώχεια, επισημαίνει η Επιτροπή, συνδέονται** με πολλούς τρόπους. Η χρήση ουσιών συχνά έρχεται ως διέξοδος που θα ανακουφίσει από το άγχος που συνεπάγονται η ένδεια, οι χρόνιες κοινωνικές πιέσεις και δυσκολίες.

Τα κλειδιά για να αντιμετωπιστεί το οικονομικό και κοινωνικό κόστος της χρήσης ουσιών, καταλήγει η Επιτροπή, είναι η πρόληψη και η θεραπεία. Έρευνες έχουν δείξει ότι για **κάθε 1 δολάριο που ξοδεύεται σε προγράμματα θεραπείας και πρόληψης εξοικονομούνται μέχρι και 10 δολάρια**. Η χρηματοδότηση αποτελεσματικών προγραμμάτων πρόληψης και θεραπείας κοστίζει λιγότερο στην κοινωνία από το να μην προσφέρει τέτοιου είδους υπηρεσίες, από το να παραμένουν τα άτομα στη χρήση ή από το να οδηγούνται στη φυλακή. Στις Ηνωμένες Πολιτείες έχει υπολογιστεί ότι **κάθε 1 δολάριο που επενδύεται στη θεραπεία αποφέρει από 4 έως 12 δολάρια**, χάρη στη μείωση της εγκληματικότητας και των δαπανών φροντίδας της υγείας. Παρόλα αυτά μόνο ένας στους 6 χρήστες παγκοσμίως είναι ενταγμένος σε θεραπεία, ενώ η αναλογία αυτή σε πολλές περιοχές του κόσμου είναι μεγαλύτερη, όπως, για παράδειγμα η Αφρική, όπου είναι 1 προς 18.

Ως εκ τούτου ο **ΟΗΕ συστήνει στις κυβερνήσεις να εξασφαλίζουν την επαρκή και σταθερή χρηματοδότηση των προγραμμάτων πρόληψης, θεραπείας και επανένταξης, ακόμα και σε περιόδους λιτότητας**, προκειμένου να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή, να αντιμετωπιστεί η ζήτηση των ναρκωτικών και να μειωθεί το οικονομικό και κοινωνικό κόστος που συνδέεται με την εξάρτηση και τη συνδεδεμένη με αυτήν παραβατικότητα.

Συγκεκριμένα η Επιτροπή προτείνει ως αποδεδειγμένης αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας μέτρα:

- Προγράμματα πρόληψης που στοχεύουν στην ενδυνάμωση των τοπικών κοινωνιών και των οικογενειών.
- Προγράμματα θεραπείας για τους εξαρτημένους που στοχεύουν στην απεξάρτηση και την κοινωνική επανένταξη, όπως οι θεραπευτικές κοινότητες, αναφέρει η Επιτροπή, τα οποία θα συμπληρώνονται από μέτρα μείωσης των αρνητικών συνεπειών της χρήσης.
- Τη συμμετοχή της οικογένειας και της κοινωνίας στην απεξάρτηση και την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των αναγκών των εξαρτημένων, η οποία περιλαμβάνει εκπαίδευση, κατάρτιση, στέγαση, φροντίδα των παιδιών, πρόληψη της υποτροπής, οικογενειακή θεραπεία, ομάδες αυτοβοήθειας κ.λπ.
- Ένα πιο δίκαιο δικαστικό σύστημα που μπορεί να αποτρέψει τη χρήση ουσιών και να προσφέρει εναλλακτικές προτάσεις αντί του εγκλεισμού.
- Εφαρμογή ευρύτερων κοινωνικών προγραμμάτων που ενισχύουν την κοινωνική συνοχή, όπως παρεμβάσεις υποστήριξης και ένταξης των αστέγων, των ανέργων κ.λπ.
- Πρωτοβουλίες και πολιτικές ενάντια στη διακίνηση σε συνδυασμό με αναπτυξιακά προγράμματα, ενίσχυση των θεσμών και διεθνείς συνεργασίες.

Φίλες και φίλοι, κυρίες και κύριοι,

Το ΚΕΘΕΑ θεωρεί εξαιρετικά σημαντικό το γεγονός ότι η συζήτηση για την οικονομική και κοινωνική ανταποδοτικότητα των προγραμμάτων πρόληψης και θεραπείας αρχίζει να βρίσκεται ψηλά στην ατζέντα των διεθνών οργανισμών.

Στην Ελλάδα το ΚΕΘΕΑ είχε επιχειρήσει, ήδη από το 2011, να απαντήσει τεκμηριωμένα στο ερώτημα αν οι πόροι που ξοδεύει η ελληνική πολιτεία για την απεξάρτηση και την επανένταξη πιάνουν τόπο, αναλύοντας το οικονομικό κόστος παραμονής των ατόμων στη χρήση και συγκρίνοντάς το με το κόστος συμμετοχής τους στις θεραπευτικές του κοινότητες.

Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι ανάλογα με αυτά που παρουσιάζει σήμερα η Επιτροπή του ΟΗΕ για τα ναρκωτικά, καθώς **για κάθε ένα (1) ευρώ που διατίθεται σε θεραπευτική κοινότητα του ΚΕΘΕΑ**

εξοικονομούνται από 4,6 μέχρι 6,5 ευρώ, ανάλογα με το είδος του προγράμματος (διαμονής ή εξωτερικής παρακολούθησης).

Η εξοικονόμηση προκύπτει από τη μείωση του κόστους των υπηρεσιών υγείας, δίωξης, απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, σωφρονισμού καθώς και των άλλων δαπανών που συνδέονται με τη ζωή στη χρήση και τις σχετιζόμενες με την εξάρτηση δραστηριότητες.

Με άλλα λόγια, η **χρηματοδότηση προγραμμάτων θεραπείας δεν πρέπει να λογίζεται ως δαπάνη αλλά ως αποδοτική επένδυση**. Επένδυση σε καλλίτερες προοπτικές για τους νέους ανθρώπους, σε μια κοινωνία με μεγαλύτερη ασφάλεια και κοινωνική συνοχή, σε ένα φράγμα προστασίας απέναντι στις αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης στο πρόβλημα των ναρκωτικών.

Γιατί όπως έχει πια καταγραφεί και πολλαπλώς τεκμηριωθεί, η οικονομική κρίση εντείνει τα προβλήματα και έχει δημιουργήσει νέους κινδύνους στο τομέα των ναρκωτικών: εξάπλωση του HIV/AIDS και της ηπατίτιδας C μεταξύ των χρηστών, αύξηση όσων διαβιώνουν στο δρόμο, στροφή σε νέες, φθηνότερες, αλλά ιδιαίτερα επικίνδυνες ουσίες, ενίσχυση αυτοκαταστροφικών μορφών συμπεριφοράς και αισθητή αποδυνάμωση του κινήτρου για θεραπεία.

Συγχρόνως τα μέτρα λιτότητας έχουν αποδυναμώσει τους φορείς θεραπείας. Το ΚΕΘΕΑ αυτή τη στιγμή χρειάζεται να διαχειριστεί την αυξανόμενη προσέλευση στα θεραπευτικά του προγράμματα και τα πάνω από 15 αιτήματα των τοπικών κοινωνιών που ζητούν τη δημιουργία νέων μονάδων, με περικομμένο προϋπολογισμό και, κυρίως, με σημαντικές απώλειες σε επίπεδο προσωπικού.

Η δύναμη του προσωπικού του ΚΕΘΕΑ έχει μειωθεί κατά 80 άτομα την τελευταία τετραετία και οι ελλείψεις που δημιουργούνται είναι αδύνατον να αναπληρωθούν λόγω της απαγόρευσης των προσλήψεων.

Επομένως η εφαρμογή των συστάσεων του ΟΗΕ στη χώρα μας για επένδυση στη θεραπεία και την πρόληψη δεν μπορεί παρά να σημαίνει αφενός την άμεση ολοκλήρωση του νέου εθνικού σχεδίου δράσης για τα ναρκωτικά στο οποίο συμπράττουν όλοι οι αρμόδιοι φορείς και αφετέρου κυρίως την εξασφάλιση των προϋποθέσεων υλοποίησής του σε επίπεδο πόρων και προσωπικού.

Η ενίσχυση των προγραμμάτων πρόληψης, θεραπείας και επανένταξης από όποια σκοπιά και να την εξετάσει κανείς, ανθρωπιστική, κοινωνική και

οικονομική, χρειάζεται να αποτελέσει προτεραιότητα για τη χώρα μας σε μια περίοδο που εντείνει τη χρήση και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Οι όποιοι πόροι εξοικονομηθούν σήμερα, στο πλαίσιο των περικοπών για την επίτευξη βραχυπρόθεσμων δημοσιονομικών στόχων, θα φέρουν στο μέλλον πολλαπλάσια επιβάρυνση και θα κάνουν βαθύτερα τα ρήγματα στην κοινωνική συνοχή.